

Сергій ТКАЧЕНКО

кандидат економічних наук,
доцент, начальник кафедри гуманітарних та економічних дисциплін,
Харківський національний університет внутрішніх справ

Юлія ПОСАЖЕННИКОВА

аспірант кафедри фінансів та кредиту,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано зміст поняття «контролінг». Встановлено роль фінансового контролінгу у сфері фінансового управління підприємством і його вплив на підтримку рентабельності і забезпечення ліквідності підприємства.

Ключові слова: система контролінгу, фінансовий контролінг, фінансовий менеджмент, розвиток підприємства, бенчмаркінг.

Розробка дієвої фінансової політики суб'єкта господарювання покликана на побудову ефективної системи досягнення стратегічних і тактичних цілей діяльності. Насамперед слід передбачити напрями управління фінансовими потоками, стратегічні цілі фінансової політики, забезпечення інвестиційної привабливості, створення ефективного механізму управління, використання ринкових механізмів залучення фінансових засобів.

Фінансовий контролінг зорієнтований на функціональну підтримку фінансового менеджменту, що визначає його зміст і основні завдання, де провідною метою є орієнтація на максимізацію прибутку й вартості капіталу, збереження ліквідності й платоспроможності підприємства.

Забезпечуючи концентрацію контрольних дій на напрямках фінансової діяльності підприємства, виявлення відхилень фактичних результатів і прийняття оперативних управлінських рішень, він становить регуляторну систему координації взаємозв'язків між інформаційною базою, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем.

Системний підхід до фінансового управління, основні напрями вирішення питань упровадження системи фінансового контролінгу знайшли своє відображення в роботах провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, що стало поштовхом до удосконалення ефективного забезпечення організації процесу управління фінансовими відносинами, фінансовими ресурсами і їхніми джерелами. Серед дослідників чільне місце посідають такі, як Т. Балабанов, І. А. Бланк, Ю. Брігхем, К. Друрі, А. Г. Загородній, Е. В. Ковальов, К. Кріченець, О. А. Кузакова, Е. Майер, Р. Манн, С. Н. Петренко, Г. Піч, Б. А. Райзберг, Х. Фольмуа, А. Хайд, Д. Хан, Е. Хелферт, К. Хомбурт, І. І. Циглик, Е. Шерм, У. Шеффер та інші.

Проте їх доробок переважно присвячений питанням оперативного контролінгу в системі витратної діяльності, а аспекти ефективного використання фінансових потоків і фінансової діяльності щодо формування матеріальної складової залишилися поза

увагою.

Мета статті – визначення теоретичних аспектів упровадження системи фінансового контролінгу підприємства та обґрунтування шляхів її вдосконалення.

Діяльність суб'єктів господарювання в умовах загострення конкурентного протистояння та стрімкого розвитку технологічних складових у значному ступені пов'язана із ефективною структурою організації фінансових роботи та відповідності стратегічної мети поточним цілям функціонування.

Сучасна стадія розвитку фінансової діяльності і впровадження нової концепції системи господарювання сформували пріоритетність значення внутрішньої та зовнішньої системи контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності, основа якої визначається довгостроковою перспективою успішного функціонування окремих організаційних систем (підприємство, торговельна фірма, банк тощо).

Сучасний контролінг є насамперед стратегічною фінансовою функцією організації діяльності, покликаною забезпечити оптимальну комунікаційну і інформаційну складові системи

Основною метою здійснення фінансового контролінгу в діяльності суб'єктів господарювання ми вважаємо: формування стратегій та пріоритетів розвитку, аналіз та контроль поточної діяльності, формування оперативних та перспективних планів, прогнозів, кошторисів і бюджетів, аналітичне дослідження причин відхилень фактичних результатів.

Однак аналіз наукових робіт дає можливість стверджувати про неоднозначність трактувань «контролінгу», які визначають як його внутрішній зміст, так і взаємозв'язок із екзогенними факторами впливу. Найчастіше визначення контролінгу пов'язують із:

- упровадженням дієвої системи інформаційного забезпечення, управлінського обліку та обліково-аналітичної системи загалом;
- діяльністю щодо ефективного забезпечення управління та механізмами координації його систем;
- механізмами саморегулювання діяльності,

елементами процесу формування доходу та прибутку, а також контролю за всіма сторонами фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Слід зазначити, що окремі автори неоднозначно

ставляться до об'єктивних явищ фінансово-господарської діяльності, визначаючи їх як поєднаними між собою, так і відмінними за своєю природою. Основні визначення поняття «контролінг» наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Трактуювання змісту дефініції «контролінг»

Автор	Визначення
Карминский А. М., Фалько С. Г. [1]	Это философия и образ мышления руководителей, ориентированные на эффективное использование ресурсов и развития предприятия в долгосрочной перспективе.
Хан Д. [2]	Элемент управления социальной системой, ..., координации системы управления с упором, прежде всего, на задачи планирования, контроля и информирования.
Циглик І. І. [3]	система, яка орієнтована на майбутній розвиток підприємства чи регіону в цілому. Це система спостереження та вивчення поведінки внутрішнього економічного механізму конкретного підприємства і розробки шляхів для досягнення мети, яку воно ставить перед собою.
Петренко С. Н. [4]	Система контроллинга представляет собой синтез элементов учета, анализа, контроля, планирования, реализация которых обеспечивает выработку альтернативных подходов при осуществлении оперативного и стратегического управления процессом достижения конечных целей и результатов деятельности предприятия.
Райзберг Б. А. [5]	инструмент планирования, учета, анализа состояния дел на фирме, используемый для принятия решений на базе компьютеризированной системы сбора и обработки информации; система непрерывной оценки разных сторон деятельности компании, ее подразделений, руководителей, сотрудников, охватывающая учет, анализ, контроль и интегральную функцию.
Загородній А. Г. [6]	функціонально відокремлений напрям економічної роботи на підприємстві, що пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної інформативної функції, ..., для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень.
Кріченець К. [7]	фінансова діяльність, яка забезпечує безперервний процес оперативного планування і поточного контролю за їх рухом на основі чітко регламентованої взаємодії структурних підрозділів між собою з метою забезпечення фінансової рівноваги та стабільної платоспроможності суб'єкта господарювання
Кузакова О. А. [8]	підсистема, що здійснює орієнтоване на результат управління фінансами підприємства за допомогою використання методів і інструментів фінансового менеджменту, забезпечення безперервного потоку внутрішньої і зовнішньої інформації для ухвалення управлінських рішень

Досліджуючи роботи провідних науковців, ми можемо визначити основні спільні риси, якими наділена дефініція «контролінг» з огляду на фінансову діяльність суб'єктів господарювання. Насамперед це:

- інформування власників і керівництва з метою прийняття ефективних рішень;
- інтеграція процесу інформаційного забезпечення на рівнях його збору, обробки, підготовки, аналізу та аналітичного супроводження;
- оптимізації взаємозалежності між виручкою від реалізації та рівнем прибутку суб'єкта господарювання;
- забезпечення сталого розвитку суб'єкта та його структурних підрозділів, попередження зовнішніх та внутрішніх загроз на рівні фінансової діяльності та її складових.

Проте залишаються поза увагою питання, спрямовані на підтримання фінансової рівноваги, а саме:

- забезпечення поточної та підтримка структурної ліквідності;
- погодження взаємозв'язку між зовнішнім та внутрішнім бюджетуванням;
- планування ефективної структури капіталу, його взаємозалежності та рівноваги;
- рух грошових потоків;
- збільшення вартості суб'єкта господарювання та

інші.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що запропоновані авторами визначення не є повними і потребують додаткового удосконалення.

Отже, ми можемо сформулювати власне визначення категорії фінансового контролінгу як саморегульованої системи, орієнтованої на поточний та прогнозний розвиток суб'єкта господарювання, інструмента планування, обліку, аналізу та координації системи управління, спрямованої на забезпечення ліквідності, дотримання обґрунтованого рівня структури капіталу, ефективної системи бюджетування, руху грошових потоків, контролю за їх здійсненням та інформування з метою капіталізації фінансових ресурсів та збільшення вартості суб'єкта господарювання.

Таким чином, фінансовий контролінг визначає зміст та основні завдання фінансового управління на підприємстві, орієнтує фінансово-господарський процес на, максимізацію прибутку, відповідність нормативним значенням показників ліквідності та платоспроможності за умов мінімізації ризику.

Окремо слід наголосити, що важливим інструментом аналізу контролінгу фінансової діяльності суб'єктів господарювання фінансової діяльності підприємства є система бенчмаркінгу, що надає можливість надати порівняльну характеристику аналогічним суб'єктам, у тому числі і конкурентам, щодо їх виробничих та фінансових процесів, показників фінансово-

господарської діяльності, визначити цільові параметри діяльності, резерви зменшення витрат виробництва й підвищення конкурентоздатності тощо.

Зважаючи на те, що ринкові відносини є змінними, суб'єкти господарювання мають упроваджувати не лише традиційні види бенчмаркінгу, а і проводити його постійно, ставлячи за мету впровадження інноваційної системи підприємництва.

За результатами проведеного нами дослідження, ми можемо зробити висновки, що основне завдання фінансового контролінгу в діяльності суб'єктів господарювання полягає в:

- забезпеченні ефективності фінансово-господарської діяльності, підтримці рентабельності і забезпеченні ліквідності в межах, визначених фінансовими планами, здійсненні контролю за дотриманням нормативних значень основних фінансових

показників;

- формуванні перспективних фінансових прогнозів і планів щодо руху грошових ресурсів, граничних меж дебіторської та кредиторської заборгованості, системи формування, розподілу та використання прибутків, а також здійсненні поточного контролю за їх виконанням;
- визначенні специфічних джерел, формування стратегій та заходів фінансування як поточної діяльності, так і з урахуванням перспектив розвитку;
- складанні фінансових повідомлень, аналізі невиконання та відхилення елементів технології економічної діяльності, дотриманні критеріїв розвитку, розробці пропозицій з удосконалення фінансово-управлінських заходів.

Список літератури

1. *Контролінг: учебник / А. М. Карминский, С. Г. Фалько, А. А. Жевага, Н. Ю. Иванова; под ред. А. М. Карминского, С. Г. Фалько. - М.: Финансы и статистика, 2006. - с. 8-9; с. 98-107*
2. *Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Хан Д. ; Пер. с нем.; под ред. и с предисл. Турчака А. А., Головача Л. Г., Лукашевича М. Л. - М.: Финансы и статистика. - 1997. - с. 113*
3. *Циглик І. І. Контролінг. Сутність і основи формування та функціонування на підприємствах України / Циглик І. І., Мозіль І. О., Кідрякова Н. В. // Економіка. Фінанси. Право. - 2004. - №4. - с. 14*
4. *Петренко С. Н. Контролінг: учебное пособие / С. Н. Петренко. - К.: Ника-Центр, Эльга. - 2003. - с. 15*
5. *Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Страродубцева. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: ИНФРА-М, 2005. - с. 188*
6. *Загородній А. Г. Фінансовий словник / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. - 4-те вид., випр. та доп. - Л.: Т-во «Знання», КОО; Вид-во Львів. Банк. Ін-ту НБУ. - с. 230*
7. *Кріченець К. Теоретичні основи контролінгу грошових потоків підприємства / К. Кріченець // Наука молода. - 2007. - № 8. - С. 172-175.*
8. *Кузакова О. А. Финансовый контролинг: точка зрения / О. А. Кузакова // Современный менеджмент: проблемы и перспективы: Труды науч.-практ. конф. 15 марта 2008 г. - СПб.: СПбГИЭУ. - 2008. - 0,28 п. л.*
9. *ДитгерХ. Пик. Стоимостно-ориентированные концепции контроллинга / ДитгерХ., Хунгенберг Х. / Пер. с нем.; Под ред. Л. Г. Головача, М. П. Лукашевича и др. М.: Финансы и статистика, 2005. 928 с.*

РЕЗЮМЕ

Ткаченко Сергей, Посаженикова Юлия

Совершенствование системы контроллинга финансовой деятельности предприятий

Проанализировано содержание понятия «контролинг». Установлена роль финансового контроллинга в сфере финансового управления предприятием и его влияние на поддержание рентабельности и обеспечение ликвидности предприятия.

RESUME

Tkachenko Serhiy, Posazhennikova Yulia

Improvement of the system of controlling over the financial activities of enterprises

A content analysis of the concept of "controlling" is conducted. The role of financial controlling in the field of finance management of an enterprise and the impact of financial controlling over maintaining the profitability and ensuring the liquidity of the enterprise are determined.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2013 р.